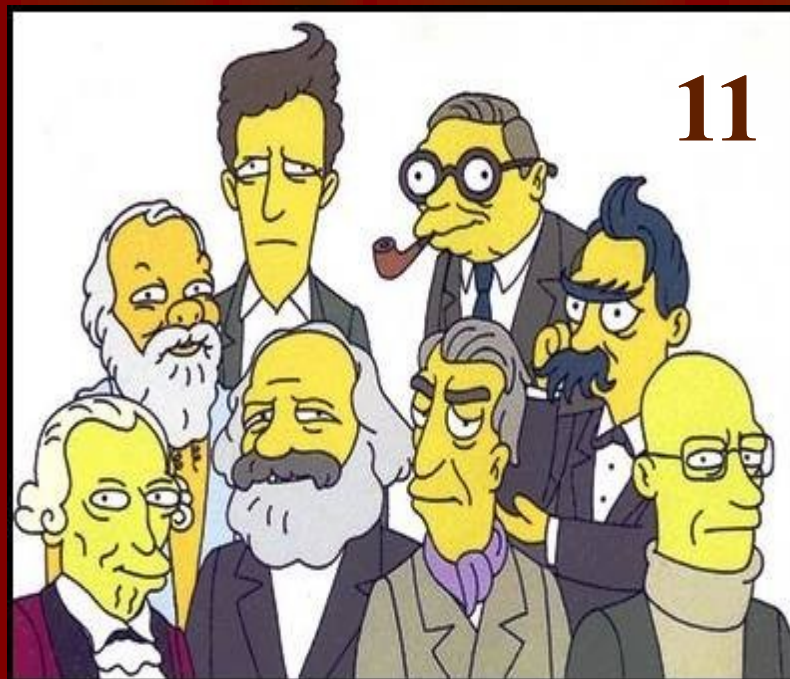

Úvod do filozofie 1/Filozofie 1

Vrcholní a pozdní scholastika

Albert Veliký (1193 nebo 1207 – 1280)

- nejvýznamnější německý představitel vrcholné scholastiky;
- učitel církve, patron vědců a studentů přírodních věd;
- pro svoji všestrannost nazýván „*doktor universalis*“;
- jeho souborné dílo → 21 sv. (zejména komentáře Aristotela a Bible);
- počátek experimentálních metod ve vědeckém poznávání.

Tomáš Akvinský (1225–1274)

- italský dominikánský teolog a filosof, zvaný „*doctor angelicus*“;
- jeden z 36 „otců církve“;
- r. 1323 prohlášen za svatého.

Hlavní dílo: *Summa teologická*;
Summa proti pohanům; *O jsoucnu a bytnosti* → rozlišení mezi *esencí* (bytností) a *existencí* (jsoucnem)!

Pokus o syntézu víry a rozumu

5 odkazů (cest) k Boží existenci:

- 1) z pohybu (změny) lze usuzovat, že musí existovat prvotní impuls;
- 2) vše má svou příčinu, musí však existovat prvotní příčina;
- 3) věci existují nebo neexistují; to, že existují, způsobuje nějaká nutnost;
- 4) skutečnost je rozdělena dle stupňů dokonalosti, musí však existovat nejvyšší stupeň dokonalosti;
- 5) v uspořádání věcí je smysl, stejně jako ve směřování věcí, musí však existovat něco, co dané věci řídí.

Problém *transsubstanciace*... aneb kolik Ježíšova těla je v chlebu a kolik krve ve víně?

Tři přístupy:

- 1.) *konsubstanciace* - podstata chleba a vína zůstává zachována spolu s podstatou Kristova těla a krve;
- 2.) *anihilace* – podstata chleba a vína zaniká a je nahrazena podstatou Kristova těla a krve;
- 3.) *konverze* – podstata chleba a vína je proměněna v podstatu Kristova těla a krve (!).

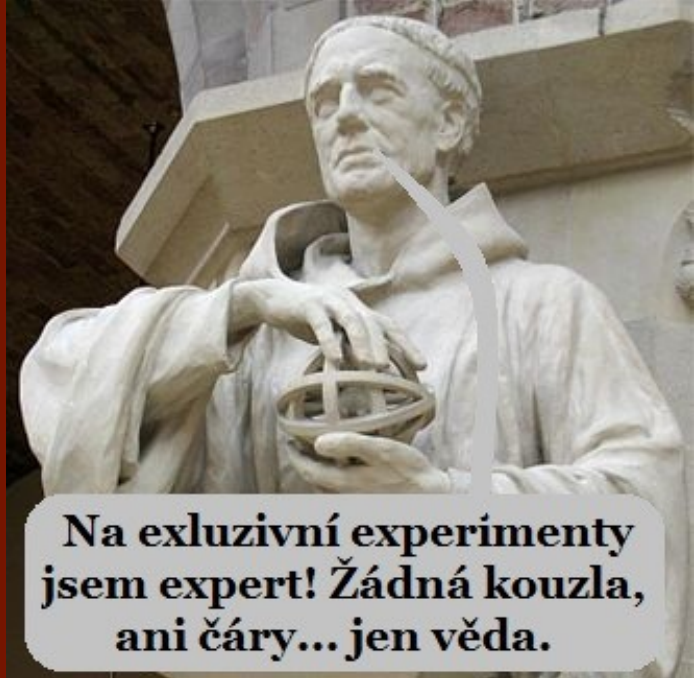
Pro kterou možnost se rozhodl Tomáš?

- po „přepodstatnění“ (po pronesení slov, která řekl Ježíš při poslední večeři nad chlebem a vínem) přestanou chléb a víno existovat → promění se v tělo a krev Krista;
- dochází tím k naprosté proměně podstaty chleba a vína v podstatu Kristova těla a krve, *případky* (vlastnosti) chleba a vína zůstanou zachovány (naším smyslem se jeví jako chléb a víno);
- Kristovo tělo a krev je přítomno, ale z toho neplyne, že jsou umístěny (fyzicky) ve svátosti.

Roger Bacon (1214–1294)

- anglický filosofem a vědec (zvaný „*doctor mirabilis*“);
- zastánce *nominalismu*;
- kritika Alberta V. i Tomáše. A.;
- vyzdvihuje význam praktické zkušenosti a experimentu proti logické dedukci (a „argumentací“ církevními autoritami);
- matematika je základem všech věd!

Dílo: *Opus maius* (Větší dílo), *Opus minus* (Menší dílo), *Opus tertium* (Třetí dílo).

**Na exkluzivní experimenty
jsem expert! Žádná kouzla,
ani čáry... jen věda.**

Čaroděj nebo vizionář?

„Bude možné stavět obrovské lodi, které budou schopné plout bez veslařů... a také vozy, které budou schopny pohybu bez koňského potahu... a stroje k létání s jediným člověkem u řízení... a nástroje, ne příliš veliké, schopné zdvihnout a sundat jakkoli velkou zátěž... a dokonce i mechanismy schopné překonávat moře a řeky v nejhlubších hlubinách.“

(O obdivuhodné moci umění a přírody)

Jan Duns Scotus (asi 1265–1308)

- skotský františkánský mnich, teolog a filosof, zvaný „*doctor marianus*“ (kvůli obhajobě neposkvrněného početí Marie) a „*doctor subtilis*“ (spatru a břitce vyvrátil 200 důvodů, jež dominikáni postavili proti učení o neposkvrněném početí).

- kritizuje averroisty i Aristotela → k poznání světa není třeba zvláštního Božího osvětlení.

- vůle není podřízena rozumu, ale rozum vůli!
- jenom vůle je svobodná a aktivní;
- poznání je podmíněno smyslovou zkušeností, záměrem (intencí) poznávajícího, ale také principy logiky (rozlišuje mezi *intenzí* a *extenzí* pojmu!).
- proč se stal Bůh člověkem? → protože chtěl (ale mohl se klidně stát i kamenem!)

William Ockham (asi 1287–1349/50)

- anglický františkánský teolog, významný logik, nominalistický filosof a politický myslitel;
- žák Dunse Scota;
- Boha nelze poznat rozumem, ale jenom zjevením → oddělení rozumu od víry (filosofie od teologie) a odmítnutí racionálních důkazů Boží existence.

- Bůh je absolutně svobodný, i cizoložství a krádež může proměnit v ctnost, může potrestat člověka, který nehřešil a hříšníka může odměnit!
- skutečné jsou jenom individua, univerzálie jsou jen umělé výtvary rozumu, znamení (*signa*), vyjadřována slovy (*nomina*).
- připisuje se mu tzv. *princip úspornosti* (vysvětlení)
 - *Ockamova břitva*: „*Entity se nemají zmnožovat více, než je nutné.*“

Tedy: *Pokud pro nějaký jev existuje vícero vysvětlení, je lépe upřednostňovat to nejméně komplikované.*

Mistr Eckhart (1260–1327) a západní mystika

- německý teolog, filosof a dominikán;
Dílo: *Komentář k Sentencím* (Petra Lombardského), *Opus tripartitum*,
Naučení.

- cílem života je sjednocení s Bohem (ne skrze rozumové poznání, ale kontemplací)!
- mystická zkušenost → možnost ontologické jednoty s Bohem!
- „návrat k počátku“ → před Adama i před stvoření!

- „Bůh“ (*Gott*) – stvořitel vs. „božství“ (*Gottheit*) →
Gottheit je *Grund*, počátek a základ Boha:

„Bůh a božství jsou navzájem tak odlišné jako nebe a země. (...) Bůh koná, božství nekoná, nemá co by konalo. (...) Bůh a božství se liší činností a nečinností.“

- vyhrocuje pozici negativní teologie:

„Bůh je beze jména, neboť nikdo o něm nemůže nic říct ani pochopit. (...) Jestliže tedy říkám, že Bůh je dobrý, není to pravda; já jsem dobrý, ale Bůh není dobrý (...) Jestliže říkám, že Bůh je moudrý, není to pravda; jsem moudřejší než on. Jestliže dále říkám: Bůh je jsoucí, není to pravda; je bytí nad bytím a nadbytostná negace.“

- sjednocení s Bohem → jako kapka vody v oceánu;
- člověk je předurčen, aby byl v Bohu (ne aby žil na světě);
- skutečný člověk (tj. duše) je věčný → ke spáse dochází, až se člověk vymaní z času (čas i „časné věci“, vášně, ba i sama „chuť času“ je překážkou);
- teze o zrození Krista v duši věřícího → (pozor, hereze!)

SPLYNOUT SE
STVOŘENÍM? NA
TO NEMÁM ČAS!

